

# צדק חברתי וכלכלי בישראל – חלום ליל קיץ או מהפיכה?

## מאת ד"ר יעקב קורי

עם התפוגגות הקסם של המחאה החברתית יש מקום לבחון איך הגענו עד הלום וכיצד ניתן לצאת מהמיצר.

המודל הסקנדינבי, תנועת הרפובליקה השנייה – מה ישים ונכון לישראל של היום?

### חלום ליל קיץ

הקיץ חלף הלך לו ואתו האופוריה והחלומות הורודים על כינון צדק חברתי וכלכלי בישראל היום, עכשיו, ללא דיחוי. ראש הממשלה הצליח בצורה מבריקה להתחמק מה"מוקש" החברתי בטיוח של ועדת טרכנברג, שהביאה לנו את הבשורה של הגדלת מס החברות באחוז אחד ומס עשירים בשני אחוזים. חזרנו באג'נדה שלנו אל האיום האיראני, התקפות החמאס וסכנות המשבר הכלכלי העולמי. ראשי המחאה יכולים לבקר בכנסת כמה שירצו, הם כבר לא מהווים איום על שלמות הממשלה ועל האידיאולוגיה הניאו ליברלית מבית מדרשו של מילטון פרידמן, יועצם של פינושה, רייגן, ת'אצ'ר ונתניהו. תנועת המחאה מפולגת, הסטודנטים מחד ומחאת האוהלים בראשות דפני ליף, סתיו שפיר ורגב קונטס מאידך. אך כל פלג מפולג אף הוא לרכיבים שונים, חזית צפונית, האוניברסיטה הפתוחה, ג'סי כהן ומחוסרי הדיור. בקונגרס החברתי הראשון מביאים לנו כמרצה מרכזי את דניאל כהן-בנדיט, דני האדום, שהנהיג את מהפיכת הסטודנטים בפריז, בה השתתפתי לפני אי אילו שנים, אך היא התמוגגה בגלל הפיצול והאלימות שהפחידו את מרבית אוכלוסיית צרפת. כהן-בנדיט הוא האחרון שעלינו ללמוד ממנו להנהיג מהפיכה.

הישגי המחאה החברתית עד כה הם העלאת הנושא החברתי לתודעת העם, הצגת חלופות ריאליזם להבראה חברתית וכלכלית בועדות השונות, הפגנות שהגיעו בהדרגה עד כחצי מיליון איש ואולי החשוב מכל – הימנעות מאלימות והשגת תמיכה המונית של 86% מהציבור. אך כשפורטים את זה לפרוטות, רואים שלא כל אחד רוצה את אותו משטר חברתי וכלכלי: רני רהב תומך במחאה אבל לא מוותר על חתונות הפאר וה-BMW, נתניהו הניאו ליברל ויחיומוביץ' הסוציאלי דמוקרטי תומכים אבל כל אחד במשהו שונה לחלוטין, אחדים מסתפקים במסקנות טרכנברג ואחרים רוצים לפתוח את התקציב ולהגדיל אותו בעשרות מיליונים. אולי הכישלון הגדול ביותר של המחאה הוא שהיא לא הצמיחה מתוכה מנהיג כמו רוזבלט שיאחד את העם להסכמה על ניו דיל. גם אחרי המיתון העולמי הגדול של 2008 נוצרה שעת כושר, כשהמנהיגות הכלכלית דיברה על אתיקה ואחריות חברתית, על כישלון הניאו ליברליזם, הבל מקסום הרווח ואסון היצירתיות הפיננסית של וול סטריט. אבל תוך זמן קצר התמוסס כל הרצון הטוב, בין השאר בגלל הססנות אובמה שלא ביצע כל עוד יכול היה את התיקונים שהיה מבצע מנהיג כרוזבלט. הסכנה העיקרית היא שתנועות המחאה בישראל, בול סטריט ובשאר העולם ירדו לתהום הנשיה או גרוע מזה יביאו לקונטר רבולוציה פשיסטית כפי שאירע בצ'ילה אחרי האופוריה של אינדה שהעלתה את פינושה לשלטון.

### ההידרדרות בצדק החברתי בישראל

בנובמבר 2008 הוזמנתי ע"י מרכז האתיקה להרצות בבורסה. הכנס היה באולם ענק מלא באנשי עסקים, כשמסביב כל המסכים הם אדומים בגלל הירידות הזרסטיות במניות (ניתן לראות את התמונה באתר שלי [www.businessethics.co.il](http://www.businessethics.co.il)). הייתי אמור להרצות על המשבר הכלכלי וכיצד הוא נובע רובו ככולו מהיעדר אתיקה. אבל לפני נאמו נגיד בנק ישראל לשעבר ומנכ"ל משרד האוצר לשעבר. הם היו זחוחי דעת ונתנו תמונה מאוד ורודה על מצבה של ישראל: התמ"ג עלה, החוב ירד, השקל חזק, אין מה לדאוג. ואני עולה אחריהם ואומר שאני לא יודע באיזו פלנטה הם חיים. הכלכלה אולי בסדר, אבל מצבם של 80% מהאוכלוסייה מידרדר. המעמד הבינוני ירד פלאים ל- 28% מהאוכלוסייה, פחות אפילו מאשר בארה"ב, לעומת 47% בשבדיה, כאשר הגדרת הדמוקרטיה לדעתי היא שלטון העם לרווחת העם ולא אוליגרכיה הפועלת רק לרווחת האלפיון העליון והטייקונים.

מס החברות שהיה בשנת 1986 – 61% ירד עד 2011 ל- 24%, מס המעסיקים של 7% בוטל, ההפרשות לביטוח לאומי של המעסיקים ירדו מ- 16% לכ- 5%. באירופה וארה"ב משלמים המעסיקים 50% יותר הפרשות. אחר כך ראשי הממשלות ושרי האוצר בוכים בכי תמרורים שאין להם כסף לצדק חברתי, לבטחון, למשטרה ולאקולוגיה.

ואילו בעלי החברות ומנהליהן מצטיירים כמיטיבי האומה אם הם תורמים חצי אחוז מהרווח לאחריות חברתית. חלקו של המעמד הגבוה עלה ל- 66% מסך ההכנסות הלאומיות, חלקו של המעמד הבינוני ירד ל- 21%, ואילו חלקו של המעמד הנמוך הוא 13%. בעוד שהעובדים הפיקו בממוצע תוצר של 107% לשעת עבודה, ירדה התמורה עבורה מ- 100% בשנת 2000 ל- 94% בשנת 2006. המשמעות – העובדים עובדים יותר, נותנים תמורה גדולה יותר ומקבלים פחות כסף. וככל שאני מדבר, מרחיב על המשבר הכלכלי בארץ ובעולם, מציין שרובו ככולו נובע מהעדר אתיקה, ומעושי של מחזיקי העניין על ידי רבות מהחברות הריאליות והפיננסיות, מהפערים ההולכים וגדלים, אני מרגיש כי רוח קרה נושבת למולי ולא בגלל מיזוג האוויר. הקהל זו באי נחת על הכיסאות. אני משבית את השמחה של המאון העליון. ואכן, לפני תנועות המחאה היו רק מתי מספר שהעזו לתקוף את השיטה, בוודאי אם הם מנהלים שצמחו כמוני בעולם העסקים. היו כמה עיתונאים, כמה אנשי אקדמיה ופעילים במגזר השלישי ואנשי עסקים מעטים. את הפוליטיקאים ואנשי הממשל ניתן היה לספור על יד אחת והם לא החזיקו מעמד במשרותיהם.

הברונים השודדים בארה"ב עשקו את העובדים, הלקוחות והקהילה, הקימו מונופולים, קרטלים, בנקים, שלטו על הכלכלה - קרנגי, מורגן, רוקפלר, פורד - אבל הם גם הקימו תעשיית פלדה, תעשיית מכונות, בנקים לתפארת שהצילו לא פעם את הכלכלה האמריקאית. ומה בנו השייקונים שלנו, איזה ערך מוסף הם הביאו למשק, כמה מקומות עבודה הם הוסיפו למדינה? הם עסקים כבר חמש עשרה שנה בכיסאות מוזיקליים. איל הון א' קונה את אי.די.בי מאיל הון ב', וגם זה במינוף אדיר של עשר לאחד, כשהוא לוקח לשם כך הלוואות מאשתי שהיא פנסיונרית במבטחים ונותן אחר כך עבודה ליו"ר מבטחים. איל הון ג' קונה חברות מהממשלה בנזיד עדשים וראה זה פלא, תוך שנה שנתיים מרקיע השווי שלהן פי כמה. איל הון ד' קונה מהמדינה בנק גדול, ומאז הוא נותן הלוואות לא אחראיות לאיל הון ה', וכשהלה לא מחזיר אותן הבנק מעלה את העמלות לציבור, על מנת שניתן יהיה לממן בהן את משכורות העתק למנהלים שלפני זה הסתפקו בשכר קטן פי כמה. והם נעלבים כשקוראים אותם לסדר על ההשקעות הספקולטיביות שלהם, מתקיפים את הנגיד וסגניו, וטוענים שההתערבות של הרגולטור היא בלתי נסבלת.

איל הון ו', ז', ח' קונה את בזק, את אורנג', את קרנות הפנסיה וכו', במקרה הטוב הוא משלם לעצמו דיבידנדים שמנים לצמצם את המינוף האדיר, ובמקרה הרע עושים תספורת לבעלי אגרות החוב מהציבור. הסיכון הוא תמיד על הציבור, הרווח הוא תמיד של אילי ההון. זה מה שנקרא בארה"ב שהמציאה את השיטה, שהגיעה לשיאה במשבר הכלכלי של 2008 – To privatize profits and socialize losses. והאם אילי ההון נוהגים בצורה יותר אחראית מאשר הממשלה, ההסתדרות או אילי ההון הקודמים? בוודאי שלא – הם משקיעים את כספי התאגידים, לא שהם הביאו מהבית, אלא שאנחנו מימננו, או את החסכונות שלנו בקרנות הפנסיה הנשחקות, בהשקעות ספקולטיביות במוסקבה, לאס וגאס, במולים בהונגריה, בבנקים בחו"ל. אין להם ערך מוסף, אין תעסוקה, אין גם מיסים סבירים בגלל ההורדה הדרסטית של שיעורי המס ומקלטי המס. יש רק טייקונים מיליארדרים וציבור עני. יש רק מעמד בינוני שעוד מעט לא יהיה קיים, פערים אדירים, מחירים בשמים, מיסוי עקיף כבד מנשוא.

## המודל הסקנדינבי

אני מאמין גדול במודל הסקנדינבי. למדתי הרבה עליו ואני משוכנע שישראל צריכה לאמץ אותו, ולא את המודל האמריקאי הניאו ליברלי, כפי שעשו ממשלות ישראל מאז אמצע שנות התשעים. מדינות סקנדינביה נמצאות בעשרת המקומות הראשונים בכל המדדים: קודם כל במדד האתיקה והשקיפות של Transparency International - מזה מתחיל הכל כי מהאתיקה נגזרים כל שאר המדדים החיוביים. הן מובילות גם במדד הדמוקרטיה, במדד איכות החיים, במדד השוויון והפערים הנמוכים של GINI, במדד התמ"ג לנפש הן רק בין 20 הראשונות כי בצמרת נמצאות מדינות הנפט הערביות הקטנות. אבל אם משקללים מדד זה במדד GINI, ניווכח כי הן המדינות העשירות והשוויוניות ביותר. ולא לה המלעזים כי רק במדינות הניאו ליברליות התפוקה לעובד "העשוק" גבוהה, הרי שמדינות סקנדינביה הן בין 15 הראשונות גם במדד התמ"ג לשעת עבודה. הסקנדינביות הן גם עשירות, דמוקרטיות, שוויוניות, אקולוגיות, וגם חרוצות. וכמובן המעמד הבינוני מהווה בהן את האחוז הגבוה ביותר באוכלוסייה. אך בנקודה זאת יבוא תמיד מישהו שיטען כי ישראל הנמצאת במלחמה מאז הקמתה לא יכולה להשתוות למדינות סקנדינביה השלוות. תקציב הביטחון ירד מ- 30-35% מהתמ"ג בשנים 74-76, 15-30% בשנים 68-90, לפחות מ- 10% בעשור הנוכחי. הוא לא מהווה לפיכך מניעה לקיום מדינת רווחה, מה עוד שבשנות השבעים למרות הביטחון היינו מדינת רווחה הרבה יותר מאשר כיום. אין לי ספק ששחיקת מעמד הביניים וביטול מדינת הרווחה לא נבע בגלל אילוצים תקציביים אלא אך ורק מתוך רצון אידיאולוגי ו/או מושחת של פוליטיקאים ופקידי ממשל להיטיב עם אילי ההון תמורת אתנן ישיר או עקיף בתרומות או ג'ובים. המספרים מוכיחים שאי השוויון שנוצר בשני העשורים האחרונים לא נובע מבעיות בטחוניות אלא מצמצום המיסוי לעשירים ולחברות.

מכל המדינות הסקנדינביות, היהלום שבכתר היא נורבגיה שבה אפילו ניתן למצוא באינטרנט את רשימת כל אזרחי המדינה עם תשלומי המס, גודל ההכנסות והיקף ההון שלהם. אתה רוצה לדעת כמה ראש הממשלה וראש הקונצרן הגדול ביותר שם משלם מס, אין בעיה, זה נגיש לכל. נורבגיה היא אם כן מודל לשקיפות, לעומת העמימות של ישראל כשאנו לא אמורים לדעת את פרטי התקציב, כשעסקאות כופר נחתמות באישון לילה. גם הס מלהזכיר את תשלומי המיסים של הטייקונים והאלפיון העליון, שאולי נהנים ממקלטי מס, תכנון מס כחוק אבל בוודאי לא בצורה אתית, הקמת נאמנויות סבוכות להפחתת תשלום המס, שלא לדבר על שיעורי המס הנמוכים שהם משלמים במס רווחי הון, העדר מיסי ירושה וכו'. וכששואלים את פקידי האוצר מדוע לא מעלים להם את שיעורי המס או מטילים מיסי ירושה הם עונים שממילא הם יצליחו להתחמק מהם. באותה הזדמנות, מדוע שהמטרה לא תרים ידיים במאבקה נגד הגנבים והרוצחים בטענה כי הם ממילא יצליחו להתחמק. אבל זה לא מספיק, ישראל שוברת שיאים גם בהעלמות המס המסתכמות ב- 23% לעומת 9% בארה"ב. סוף סוף משהו שאנו יכולים ללמוד מהאמריקאים. ולמה השיעור כה נמוך שם? קרוב לוודאי בגלל העושים הכבדים המוטלים על מעלימי המס לעומת היחס הסלחני למעלימי המס הישראלים, כי ממילא אין כ"א במטרה, הרשות השופטת קורסת תחת העומס, ויש תשלומי כופר.

אני לא יודע כמה מכם ראו ביס דוקו את הראיון המדהים על המחאה החברתית עם רני רהב, בעל משרד יחסי ציבור משגשג המייצג אילי הון רבים. זאת פנינה קולנועית ומגיע פרס לבמאים שלו. כששואלים את רהב מדוע שלא נאמץ את המודל הנורבגי, הוא עונה כי אם נאמץ אותו יתאבדו בישראל פי 10,000 מאשר כיום. מי יודע כמה אנשים מתאבדים בישראל מדי שנה? בממוצע – 400. כלומר אם נהיה כנורבגים, יתאבדו כל שנה 4,000,000 איש. תלך לנו המדינה תוך פחות משנתיים... זאת אולי גם הסיבה שיש בנורבגיה רק 4.7 מיליון תושבים, כל השאר התאבדו. ולמה מתאבדים הנורבגים? אין ספק, כי טוב להם מדי, הם דמוקרטים מדי, שוויוניים מדי, הם קוראים יותר מדי את איבסן ולא צופים בתוכניות ריאליטי, הם עשירים מדי. סגולה בדוקה לאומללות, דיכאון והתאבדות. ומה הישראלים צריכים לעשות, גם לזה יש לרני רהב תשובה. קודם כל צריכים להצדיע לאילי ההון הבונים אגפים בבתי החולים, ואם אנחנו לא עושים זאת - זה בגלל שאנחנו "חארות". הסטודנטים בקרבנו צריכים לעבוד בקייטרינג במסיבות הפאר של אילי ההון. כי אחרת, ממה הם ימנעו את הלימודים? ממי? ממה? ואני שואל את הסטודנטים – מה אתם מעדיפים: לימודים אקדמאיים חינם כמו בסקנדינביה או בצרפת או לעבוד בקייטרינג בשכר מינימום אצל אילי ההון על מנת לשלם את שכר הלימוד הגבוה? כי אליבא דרני רהב, אם אנשים לא יקנו BMW, הכלכלה תלך לעזאזל, לא יהיה כסף לתת לילדים ללמוד. וכל אלה שהם "פאקינג צנועים" שישתקו, כי צניעות תגרום נזק כל כך חמור לכלכלה הישראלית שלא נוכל לרפא אותה. ושנתנועות המחאה לא יעזו לעשות אפילו 1% ממה שעשו במצרים, כי אנחנו רקמה אנושית אחת, והטייקונים סבורים שהם חלק מהעם. אבל האם העם מאמין שהטייקונים הם חלק ממנו?

### פתרונות מקוריים לכינון צדק חברתי וכלכלי

רבים מאלפי הסטודנטים שלימדתי באוניברסיטת חיפה ואחרות, שהראיתי להם סרטים על צדק חברתי, אתיקה, הון ושלטון מהעולם ומישראל, מאלפי הקוראים שקראו את הספרים שלי, אלה שקראו את המאמרים שלי ושמעו את ההרצאות שלי, שאלו אותי לא פעם- אם הכל כה גרוע מה אנחנו צריכים לעשות. לא מספיק לבקר, צריך גם להציע פתרונות. ואכן, כתבתי עבור חבר כנסת חשוב לבקשתו הצעות חקיקה בעשרים נושאים שהוא לא עשה בהן דבר, אך הן מופיעות בספר האקדמי שלי בעברית. הצעתי להקים מכון לאתיקה שייתן דירוג אתי לכל החברות והמנהלים הבכירים בישראל, כך שנדע באילו חברות להשקיע לפחות מההיבט האתי. המכון גם יקבל המחאת זכויות ההצבעה של בעלי מניות המיעוט על מנת שהממשל התאגידי יהיה אכן דמוקרטי ושאיילי ההון לא ישלטו בפירמידות עם אחוזים ספורים של הבעלות. החברות נשלטות היום בממשל תאגידי לא דמוקרטי כאשר מיעוט של עשרים אחוז או אף פחות שולט ברבות מהן בגרעין שליטה ואילו כל שאר בעלי המניות לא מאוגדים ולכן הם מהווים מיעוט. אם אנחנו, בעלי מניות המיעוט, המשקיעים בבורסה ישירות או באמצעות קרנות הפנסיה, נמחה את זכויות ההצבעה למכון האתיקה נוכל לשלוט בחברות אלה, בבנקים ובחברות ההשקעה. במחזי יד נבטל את הריכוזיות במשק, הטייקונים לא יוכלו לעשות ככל העולה על רוחם עם מיעוט מזערי של הבעלות על הפירמידות. ומה הבשורה הגדולה של ועדת הריכוזיות – להפריד אחזקות ריאליות ופיננסיות. זאת, כאשר הריכוזיות בישראל היא למעלה מ- 40% לעומת כ- 30% בצרפת ובשווייץ, כ- 20% בנורבגיה, פינלנד, גרמניה ואיטליה, מעט יותר מ- 10% בשבדיה וספרד והרבה פחות בבריטניה. הצעתי להקים מועצה מפקחת לצד מועצת המנהלים שתתן ייצוג הולם למחזיקי העניין ולהפוך את הדירקטורים החיצוניים לעצמאיים תוך חזרה למודל הקודם של חברות רק בשני דירקטוריונים על מנת שלא יהיו דירקטורים סדרתיים. 30% מהדירקטורים בגופי ההשקעות ובבנקים בפוטנציאל לניגוד עניינים. עכשיו מגלים כי מוסדיים בבעלות טייקונים ופירמידות נוטים להצביע כמעט אוטומטית בעד האינטרס של בעלי השליטה. הייתי הראשון בעולם שכתב תיזה לדוקטורט על אתיקה לבעלי מניות מיעוט וכתבתי על כך ועל הדרכים

לשמור על האינטרסים של מחזיקי העניין בתיזה, בספרים האקדמיים ובמאמרים. אבל טוב מאוחר מאשר לעולם לא. הצעתי לבקשת אחד ממנהלי הבנקים הנהגת כללי אתיקה בבנקאות ומאז – נעלם, אם כי הכללתי אותם בספרי.

ועדת טרכנטברג הציעה הצעה מהפכנית להעלות את מס החברות באחוז ל- 25% ולהפסיק את ההורדה הצפויה עד 18%. זה הסיפור הידוע על הרבי והעז. מס החברות שהיה 61% יכול לחזור ל- 30% ואף 40% על מנת שיימצאו המקורות לקיום מדינת הרווחה. יגידו לנו – 40% זה נורא, אף חברה לא תישאר בישראל. אבל מה עם ארה"ב ויפן הגובות מס חברות דומה? יחד עם זאת, הכוונה שלי היא שלא כל החברות ישלמו מס כזה – חברות שמיצאות, מעסיקות עובדים באיזורי פיתוח ויש להן ערך מוסף גבוה ייהנו מפטורים והפחתות במסגרת מפעל מאושר וכדומה. ואילו המס המירבי ייגבה מבנקים, חברות השקעה, חברות ביטוח, חברות סלולר, נדל"ן, בזק, קרטלים, גאז ונפט, חברות דלק, חברות כח אדם וחברות של טייקונים עם ערך מוסף נמוך, שמשקיעות בהשקעות ספקולטיביות ובלאס וגאס, שלא הגדילו את מספר העובדים ובוודאי שלא באיזורי פיתוח, שכל מה שהם עושים זה מעבירים בעלות על קונצרנים מאחד לשני. אין שום סיבה להוריד לחברות אלה את שיעורי המיסוי והביטוח הלאומי בשביל להעשיר את הטייקונים עוד יותר ולחלק משכורות עתק של מיליונים למנכ"לים. המספרים מוכיחים שבשיעורי מיסוי כוללים גבוהים כאחוזים מהתמ"ג כמו בסקנדינביה התעשייה והכלכלה משגשגים ושיעור השוויון גבוה ויש מדינת רווחה: דנמרק: 49%, שבדיה: 48%, צרפת: 46%, נורבגיה ופינלנד: 44%, גרמניה: 41%, הולנד: 40% - לעומת ישראל: 37%. לא שמעתי שאזרחים וחברות בורחים מסקנדינביה בגלל המיסוי הגבוה, בין השאר כי איכות החיים בארצות בהן שיעור המיסוי גבוה מאשר בישראל היא הגבוהה בעולם. למשטרים הניאו ליברלים שלנו לא איכפת כלל מרווחתם של שמונים עד תשעים אחוזים מהעם, כי הם דואגים רק לרווחתם של המאון והאלפיון העליון, כשראשי המשטר וחלק מפקידיו מקבלים תרומות וג'ובים בסכומים גבוהים הנופלים בהרבה מההטבות שהם נותנים לטייקונים. זאת ההשקעה האופטימלית – מיליונים בודדים לאנשי שלומנו על מנת לקבל הטבות במיליארדים בהפרטה שלוחת רסן בנזיד עדשים, במכירת חיסול של מחצבי המדינה, בהורדת מיסים דרסטית לחברות ובודדים, בהטבות מס מפליגות וכשנתפסים המושחתים עושים עימם עיסקאות כופר שאף אחד לא יודע על קיומן.

### תנועת הרפובליקה השנייה

בראשית 2009 ובעקבות המשבר הכלכלי, נוכחתי לדעת שהגיעו מים עד נפש ואם לא נמצא פתרון רדיקלי שיאתחל את המדינה מאפס לא יהיה פיתרון לכל תחלואיה. כתבתי את עיקרי המצע של תנועת הרפובליקה השנייה על דף אחד, אבל הוא נסמך על כל הספרים והמאמרים שלי. נפגשתי עם כמה עשרות אנשים ופרסמתי את המצע באתר של אומ"ץ ושלי, אך נוכחתי לדעת שאני מקדים את זמני. היום, לנוכח הצלחת תנועת המחאה החברתית שהוציאה לרחובות במהלך חודשיים מיליון איש וזכתה לאהדה של 86% מהאוכלוסייה, פרסמתי אותו שוב. במבוא שלו אנו קוראים כי תנועת הרפובליקה השנייה היא תנועה עממית חוץ פרלמנטרית שנועדה לשנות מהיסוד בדרכים דמוקרטיות את פני המדינה בכל המישורים ולהציב בראש סדר הקדימויות את הצדק החברתי, היושרה, השוויון, איכות הסביבה ואיכות החיים של כל התושבים. במילים אחרות – בדיוק מה שקרה עם תנועת המחאה. זאת ועוד, כתבתי כי התנועה מאגדת בתוכה חילונים ודתיים, מתנחלים ויונים, יהודים וערבים, נשים וגברים, מעמד הביניים, עשירים ועניים, אנשי פריפריה ומרכז, אנשי עסקים, אקדמיה, אנשי רוח והמגזר השלישי. שוב – בדיוק מה שקרה עם תנועת המחאה המנסה לאגד את רוב שכבות הציבור, כי כולנו עשוקים: חרדים, חילונים, ניצים, יונים וערבים.

הסעיף הראשון במצע הוא צדק חברתי, שבמסגרתו מעמד הביניים יהפוך לחמישים אחוז מהאוכלוסייה, שיעור כפול מהנוכחי. הפערים החברתיים יהיו כמקובל בעשר המדינות הדמוקרטיות המובילות בצדק החברתי, בעיקר סקנדינביה, ואילו העוני יירד אל מתחת לעשרה אחוזים מהאוכלוסייה. זהו אם כן הסעיף הראשון והחשוב ביותר. אחריו מופיע הסעיף הכלכלי, הגורס כי ישונה מהיסוד המשטר הניאו ליברלי ויימצא האיזון הנכון בין מעורבות הממשל לשוק החופשי. החברות יביאו בחשבון את האינטרסים של כל מחזיקי העניין, לרבות השגת רווחיות נאותה, אך בשום פנים לא מיקסום הרווח הממקסם גם את הסיכון ואת עושק מחזיקי העניין. יונהג מיסוי פרוגרסיבי ביותר שיכביד את עולו על החברות והעשירון העליון ויחזיר לפחות עד חצי הדרך את עול המיסים שהיה נהוג בשנת 1986 והדומה לעול המיסים בסקנדינביה, שבה שורר משטר קפיליסטי למהדרין אבל עם פן הומני. ולניאו ליברלים בקרבנו המעריצים את מילטון פרידמן, יועצם של פינשוה, ת'אצ'ר, רייגן ונתניהו, אומר שאני בהחלט בעד שוק חופשי, אני לא סוציאליסט ובוודאי שלא קומוניסט ואנטי ביזנס. אבל אין לנו בישראל שוק חופשי כי אם שוק מונופוליסטי, קרטליסטי, פירמידלי, ריכוזי, העושק את בעלי מניות המיעוט, את הצרכנים, העובדים והקהילה.

יש החוששים גם כי אם נגיע לצדק חברתי ייפרץ התקציב, ניכנס לגרעונות ויגדל החוב של ישראל. התוכנית שלי היא מאוזנת, עם הכנסות והוצאות דומות, שעושה צדק עם רוב רובה של האוכלוסייה על חשבון מיעוט מבוטל של אזרחים שהגיעו לרווחי עתק בחסות עושי דברם בממשלה ובשירות המדינה. אין עיני צרה בעשירון העליון שרובו

עשה את הונו ביושר ובלי לנצל בצורה מחפירה את המדיניות הניאו ליברלית של הממשלות, תוך הפרטות שערוריות, הורדה מסיבית של תשלומי המס לחברות ולעשירים, תוך הכבדת עול המיסוי העקיף על רוב רובה של האוכלוסיה. אבל העשירון העליון צריך לשלם מיסים גבוהים בצורה משמעותית מאלה שהוא משלם כיום. היסוד השלישי המשלים את שלושת היסודות הבסיסיים הוא יסוד האתיקה, השם כיעד את ביעור השחיתות מהיסוד, אחרי שהגיעה לשיאים שלא יאומנו המכלים כל חלקה טובה בעם. יוכבדו העושים על עברייני הצווארון הלבן, ייערך סינון אתי למועמדים לתפקידים ציבוריים וכלכליים, כך שישראל תמוקם בין עשר המובילות במדד TI.

על מנת להגיע ליעדים אלה, יהיה על המשטר להפוך למשטר נשיאותי, כשלנשיא סמכויות ביצוע מלאות ובממשלתו מיטב המומחים, בלי קואליציות ובלי קבוצות לחץ. אחוז החסימה יועלה לחמישה אחוזים, תהיה הפרדה מלאה בין דת ומדינה, יינתנו זכויות אזרח מלאות לכל האוכלוסיה, וכל הצעירים והצעירות יגויסו לשירות בצה"ל או שירות לאומי של שלוש שנים. לא תהיה אפליה על בסיס דת, גיל ומין לכל משרה ובכל נושא. ייאכף חוק חינוך חובה חינוך לכל צעיר עד גיל 18, הכולל בתוכו מריכיבי ליבה ולימוד ברמת שפת אם של עברית, ערבית ואנגלית. הלימודים האקדמיים יהיו חינוך, כמו בכל המדינות הנאורות. המצע כולל גם סעיפים חשובים כמדיניות, בטחון פנים, איכות הסביבה, רווחה, תעסוקה, עסקים והרשות השופטת. אך ברצוני להתעכב על שלושה נושאים חשובים ביותר, שאם יאומצו יגדילו מאוד את המקורות בנוסף להכבדת המיסוי על החברות והעשירים ועושים דרקוניים לעבריינים.

הנושא הראשון הוא ניתוק הקשר בין הון ושלטון. נושאי תפקידים בכירים בממשל יקבלו שכר מקביל לשכר במגזר הפרטי ותנאי פנסיה נדיבים, אך ייאסר עליהם לעבוד במגזר הפרטי. המעבר החופשי מהמגזר הממשלתי לפרטי גרם למדינה הפסדי הכנסה של עשרות מיליארדי שקלים, כאשר הופרטו נכסי המדינה בניזיד עדישים, לא בוצעה רגולציה של ממש, לא נאכפו ההגבלים העסקיים שאיפשרו להגיע לקרטלים ולפירמידות של ימינו, לא נגבו המיסים כראוי ולא נענשו עברייני הצווארון הלבן. החברה הישראלית תצטרך לעבור מהפך, כאשר היא מרימה על נס את המתריעים כנגד השחיתות, מוקיעה פושטי רגל שהערימו על נושיהם, עברייני מס שהונו את השלטונות ובעלי שליטה שעשקו את בעלי המניות. והחשוב מכל – יהיה פתרון הוליסטי וערכי לכל תחלואי המדינה, תוך מעבר לערכי הצניעות (גם אם יירדו ההכנסות ממיסי ה-BMW), החסכוניות לעומת משיכות היתר וההלואות, תונהג ריבית ריאלית של כחמישה אחוזים שתעודד חיסכון ותמנע היווצרות בועות גדולות ואחרות, ייבנו שיכונים ציבוריים, כל קרנות הפנסיה יהיו מושקעות באגרות חוב ממשלתיות, ייאסרו מינופים גבוהים, יוכבד עול המיסוי על הספקולנטים וקרנות הגידור, על החברות המשקיעות את עיקר כספן בחו"ל, על מוצרי המותרות.

### ואיך ממשיכים הלאה?

שופנהואר אמר שלאמת יש שלושה שלבים: השלב הראשון שבו אומרים עלינו שאנחנו הזויים, דון קישוטים, לא רציניים. את השלב הזה כבר עברנו, כאשר אלה שדיברו על צדק חברתי, אתיקה ואקולוגיה היו נחשבים לתמהונים ובהרצאותיהם הופיעו רק בודדים. השלב הבא הוא השלב שבו אומרים עלינו שאנו אויבי העם, כן - אותו המחזה של איבסן הנורבגי שהוקע עד כדי כך שהיה עליו לצאת לגלות ארוכה, אך, כיום נורבגיה היא המדינה האתית והמשגשגת ביותר בעולם. בארצות הניאו ליברליות מכנים אותנו קומוניסטים, אנטי ביזנס, ובמקרה הטוב סוציאל – דמוקרטים. עושים לנו אוסטרקוזם, מסלקים אותנו מהאוניברסיטאות, מהחברות, מהדירקטוריונים ואפילו מהחברה. בשלב הזה היינו עד לחודש יולי 2011. השלב השלישי הוא השלב שבו כולם מצטטים את המנטרות שדגלנו בהן כאילו שהם המציאו אותן. העיתונאים הניאו ליברלים שרים זמירות חברתיות, הטייקונים אומרים שהמחאה החברתית צודקת, אנשי האוצר שעשקו את העם הופכים לחברתיים לעילא ומופיעים בכל תוכנית טלוויזיה.

אפילו הפוליטיקאים אומרים שצריך לבצע שינויים מרחיקי לכת אבל לא היום, בלי לפרוץ את מסגרת התקציב, בלי להכעיס את מנהלי הבנקים, החברות, משקיעי החוץ וחברות הדירוג הבינלאומיות. הם מנסים לחנוק את תנועות המחאה, לפורר אותן, לקנות את ראשיהן. ממנים ועדות לריכוזיות, טרכטנברג ואחרות. נותנים פירושים פה ושם שישפרו את המצב בצורה הדרגתית, עד יעבור זעם, כי ממילא תוך כמה שנים, הכלב ימות, הפריץ ימות או תהיה מלחמה. ואם תנועות המחאה יאבדו את הסבלנות ויעברו לאלימות ידכאו אותן, במקרה הטוב כמו שעשה דה גול למהפכת הסטודנטים במאי 1968 שהשתתפתי בה ובעקבותיה קיבל את הרוב הגדול ביותר באסיפה הלאומית, או במקרה הרע כמו שעשה פיננסי בצ'ילה. ראשי תנועת המחאה צריכים להתאזר באורך רוח, להישאר תנועה עממית המאגדת בתוכה את כל העשוקים שהם רוב האוכלוסיה, בלי לפצל את הכוחות, להמשיך במאבק לאורך שנים רבות. אם בשנת 2011 היה הקונגרס החברתי הראשון צריך לזכור שגם חלפו אי אלו שנים בין הקונגרס הציוני הראשון עד הקמת מדינת ישראל. ולוואי ולא נצטרך לעבור שואה ומלחמות לרוב עד אשר תיכון מדינת רווחה, אך אם נרצה - זאת לא תהיה אגדה. זאת הדרך היחידה להתגבר על המכשולים ולהגיע אל יעד השוויון והשגשוג לכולנו אם אנו **חפצי חיים**.